

.....

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

.....

УДК 352.07/.08:32.086](4)
DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2-2.37>

Т. М. Тарасенко

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

Розкрито досвід Республіки Білорусь щодо регулювання політичної відповідальності в системі місцевого самоврядування, яка базується на державницькій теорії походження цієї форми публічної влади. Політична відповідальність розглядається як відповідальність за реалізацію владних повноважень, які суб'єкти владних відносин отримали від територіальної громади. Виявлено відмінності побудови відносин відповідальності в українській та білоруській практиці, що зумовлено особливостями побудови систем місцевого самоврядування. Так, за білоруською моделлю територіальної організації влади вирішення питань місцевого значення покладено на Ради (органи місцевого самоврядування та, водночас, представницькі державні органи) та виконкоми (органи місцевого управління). Голова Ради відповідальний перед Радою, звітує перед нею про свою діяльність, а громадян він лише інформує про справи на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Особливість статусу голови Ради зумовлена тим, що його обирають із числа депутатів ради, він є державним службовцем, його діяльність регулюється законодавством про державну службу та про статус депутата місцевої ради. Відсутність законодавчого розмежування питань державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, свідчить про розгляд місцевого самоврядування як продовження державної влади на місцях. Виявлено, що принципи та визначення поняття місцевого самоврядування в базовому законі у сфері місцевого самоврядування Білорусі містять ознаки політичної відповідальності. Найбільший вираз це знаходить у регламентації статусу депутатів місцевих Рад на основі закріплення імперативного мандату та відповідної до нього процедури їх звітування перед виборцями. Підтверджено висновок про те, що модель системи місцевого самоврядування визначає специфіку побудови політичної відповідальності. Це знаходить вираження в переліку основних її суб'єктів, засобів забезпечення та, передусім, у ролі, що відводиться місцевому населенню як джерелу влади місцевого самоврядування, його участі в процедурах звітування, відкликання.

Ключові слова: відповідальність, політична відповідальність, публічне управління, місцеве самоврядування, органи місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. Належне врахування відповідальності в розвитку публічного управління вимагає подальшого теоретичного осмислення та прак-

тичного втілення нових знань із цієї проблематики для задоволення сучасних запитів на гармонізацію відносин держави і суспільства, держави і громадянина. Відповідальність займає особливе місце в управлінській діяльності, де остання значною мірою визначається

відповідальністю, таким чином, маємо феномен управління управлінням.

Останні десятиліття принесли нові ідеї, підходи до розгляду відповідальності влади, зокрема й політичної, що, серед іншого, пов'язано з демократизацією, децентралізацією влади. У цьому зв'язку науковий інтерес викликає досвід інших країн щодо запровадження політичної відповідальності на підґрунті різних моделей організації місцевої влади та теорій походження місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До різних аспектів цього напрямку досліджень у своїх публікаціях зверталися Г. Василевич (конституційно-правова відповідальність та витоки політичної відповідальності в нормах конституційного права), А. Каменський (політична відповідальність залежно від насильницького чи ненасильницького переходу влади), М. Кобаса (місцеве самоврядування в Білорусі, діяльність депутатів місцевих рад), О. Мазоль (місцеве самоврядування в Білорусі та питання відповідальності в умовах децентралізації влади), М. Плиська (участь громадян у реалізації місцевого самоврядування), А. Подупейко (конституційно-правова відповідальність та її політичний характер), А. Пугачев (конституційно-правова та політична відповідальність) та інші [1–3; 11; 4; 9–10; 12, с. 108–110].

Одним із основних питань, на якому зосереджується увага науковців, є розгляд цього виду відповідальності з точки зору співвідношення в ній правових норм та політичного компоненту. Досвід країн пострадянського простору свідчить про наявність різних практик регулювання політичної відповідальності, вивчення якого дозволить краще пізнати можливі варіанти її побудови та характерні риси.

Метою статті є розкриття досвіду Республіки Білорусь щодо регулювання політичної відповідальності в системі місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. У широкому розумінні політичну відповідальність розглядаємо як зобов'язання суб'єкта, який має політичний мандат, відповідати перед тими, від кого він його отримав [13]. У місцевому самоврядуванні

це поняття може розглядатись як відповідальність за реалізацію владних повноважень, які суб'єкти владних відносин отримали від територіальної громади. Отже, місцеве населення, як джерело влади в системі місцевого самоврядування, має виключне значення для розгляду цього виду відповідальності. Відповідно, під об'єктом політичної відповідальності у сфері місцевого самоврядування розглядаємо сукупність суспільних відносин у сфері реалізації конституційних прав і свобод щодо вирішення питань місцевого значення, забезпечення народовладдя на рівні місцевого самоврядування.

Особливе значення для розкриття специфіки регулювання політичної відповідальності має характер побудови взаємовідносин органів місцевого самоврядування з органами державної влади. Рівень, характер залежності органів місцевого самоврядування від держави, реальні можливості (або їх декларативність) впливу на них жителів відповідних адміністративно-територіальних одиниць, які їх формують, визначають конструкт політичної відповідальності в тій чи іншій системі місцевого самоврядування.

Базовим законодавчим актом у сфері місцевого самоврядування в Республіці Білорусь є Закон «Про місцеве управління та самоуправління в Республіці Білорусі» (від 4 січня 2010 р. № 108-3). У ньому визначено основи організації, функціонування та взаємовідносин місцевого самоврядування і місцевого управління.

Так, місцеве самоврядування визначається як форма організації та діяльності населення, яке проживає на відповідній території (громадян), для самостійного вирішення безпосередньо або через обраним органи соціальних, економічних та політичних питань місцевого значення, виходячи із загальнодержавних інтересів та інтересів громадян, особливостей розвитку адміністративно-територіальних одиниць на основі власної матеріально-фінансової бази та залучених коштів [7]. Порівнюючи це визначення з відповідним поняттям в Європейській хартії місцевого самоврядування, М. Кобаса зауважує на відмінності підходів, яка полягає в тому, що в Хартії мова йде про право

і спроможність, а в білоруському законі – про форму організації [3].

Місцеве управління визначається в законі як форма організації та діяльності місцевих виконавчих і розпорядчих органів для вирішення питань місцевого значення, виходячи із загальнодержавних інтересів та інтересів громадян [7]. Стосовно відповідності такого підходу Хартії М. Кобаса зауважує, що поняття «місцеве управління» як самостійний інститут місцевої влади відсутнє в Хартії, в якій розгляд місцевої влади вичерпується обраною населенням радою та створеним нею за необхідності виконавчими органами [3].

Система органів місцевого самоврядування в Республіці Білорусь включає Ради та органи територіального громадського самоврядування. Система Рад складається з обласного, базового та первинного територіальних рівнів. До Рад обласного рівня належать обласні та Мінська міська Ради (остання має, також, права Рад базового рівня). Ради обласного рівня є вищестоящими по відношенню до Рад базового та первинного територіальних рівнів. До Рад базового рівня належать міські (міста обласного підпорядкування), районні Ради. Ради базового рівня є вищестоящими відносно Рад первинного територіального рівня. До Рад первинного рівня віднесено міські (міст районного підпорядкування), селищні, сільські Ради [7].

Крім місцевих Рад, депутатів й органів територіального громадського самоврядування, місцеве самоврядування за базовим законом здійснюється через місцеві збори, місцеві референдуми, ініціативи громадян з прийняття рішень рад, участь громадян у фінансуванні та (або) відшкодуванні витрат бюджету на визначені ними цілі, інші форми участі громадян у державних і громадських справах [7].

Система органів місцевого управління також складається з трьох територіальних рівнів: обласного, базового й первинного, та включає відповідні виконавчі комітети (виконкоми) та місцеві адміністрації районів у містах (місцеві адміністрації). До обласного територіального рівня належать виконкоми обласного рівня – обласні, Мінський міський виконкоми, які є вищестоя-

щими по відношенню до виконавчих і розпорядчих органів базового та первинного територіальних рівнів. На базовому територіальному рівні діють виконкоми базового рівня – міські (міст обласного підпорядкування) та районні виконкоми, які є вищестоящими по відношенню до виконавчих і розпорядчих органів первинного територіального рівня. Мінський міський виконком має також права базового рівня. До первинного територіального рівня належать міські (міст районного підпорядкування), селищні, сільські виконкоми (виконкоми первинного рівня), місцеві адміністрації [7].

Ключовими моментами для визначення засад підпорядкування виконкомів є наступне: виконкоми обласного рівня підзвітні та підконтрольні Президенту Республіки Білорусь, а також Раді Міністрів Республіки Білорусь; виконкоми базового та первинного рівнів, місцеві адміністрації (в районах у містах) підзвітні та підконтрольні Президенту Республіки Білорусь та вищестоящим виконкомом; виконкоми підзвітні відповідним Радам з питань, віднесеним до компетенції цих Рад [7].

Голова виконкому не рідше одного разу на рік представляє сесії Ради звіт про діяльність виконкому з питань, віднесених до компетенції Ради. Голова виконкому: на обласному рівні є керівником виконавчої влади на території області, м. Мінська; на базовому рівні – є керівником виконавчої влади та території міста обласного підпорядкування, району; на первинному рівні – він є керівником виконавчої влади на території сільради, селища, міста районного підпорядкування [7].

Голова виконкому обласного рівня є підзвітним та підконтрольним Президенту Республіки Білорусь, а також Раді Міністрів Республіки Білорусь (з питань, які входять до компетенції Уряду) з питань, що віднесені до компетенції обласної, Мінської міської Ради, підзвітний відповідній Раді. Голова виконкому базового рівня – підзвітний та підконтрольний Президенту Республіки Білорусь та обласному виконкому з питань, що віднесені до компетенції міської (міста обласного підпорядкування), районної Ради, підзвітний відповідній Раді. Голова виконкому

первинного рівня підзвітний та підконтрольний Президенту Республіки Білорусь та вищестоящим виконкомом із питань компетенції міської (міста районного підпорядкування), селищної, сільської Ради, підзвітний відповідній Раді. Голова місцевої адміністрації підзвітний та підконтрольний Президенту Республіки Білорусь та вищестоящим виконкомом [7].

Голова виконкому несе персональну відповідальність за виконання завдань і функцій, покладених на виконком, стан справ на відповідній території, порядок його призначення та звільнення визначається Президентом Республіки Білорусь. Голова місцевої адміністрації несе персональну відповідальність за виконання завдань і функцій, покладених на місцеву адміністрацію, стан справ на відповідній території, а порядок призначення і звільнення із цієї посади визначається Президентом Республіки Білорусь [7].

Закріплення персональної відповідальності за виконання повноважень виконкому та стан справ на відповідній території дозволяє віднести голову виконкому та голову місцевої адміністрації до основних суб'єктів відповідальності, де сторона, перед якою вони несуть відповідальність, визначається їх підпорядкуванням, а предмет відповідальності – сферою їх компетенції.

Отже, за білоруською моделлю організації влади на місцях передбачено закріплення вертикалі підпорядкування виконкомів різних територіальних рівнів та вертикалі підпорядкування Рад. Вирішення питань місцевого значення покладено на Ради та виконкоми. Одним із основних принципів місцевого управління та місцевого самоврядування є принцип єдності та цілісності цих двох систем [7], що дозволяє говорити про розгляд місцевого самоврядування як продовження державної влади на місцях. Така модель територіальної організації влади передбачає ключову роль держави, що здійснюється, перш за все, через діяльність виконавчих і розпорядчих органів щодо вирішення питань місцевого значення. Це має виключне значення для побудови відносин відповідальності.

Зазначене підтверджується й висновками експертів, які відзначають, що для

Білорусі характерним є базування на принципах державницької теорії місцевого самоврядування, яка характеризується таким чином: місцеве самоврядування є продовженням держави, а його органи, за своєю суттю, є місцевими органами державної влади; сфера діяльності місцевого самоврядування спрямована на виконання державних завдань [3]. У цілому експерти зауважують, що з кінця 90-х рр. 20 ст. в Білорусі утвердилась модель «державного місцевого самоврядування» [5, с. 7].

Конкретизація статусу та взаємовідносин органів місцевого управління та місцевого самоврядування розкриваються на основі принципів взаємодії цих органів, розмежування їх компетенції. До вихідних положень, що визначають статус органів місцевого самоврядування, належить принцип їх самостійності і незалежності в межах власної компетенції у вирішенні питань місцевого значення [7].

Основними принципами, які розкривають взаємовідносини органів місцевого самоврядування та громадян, є: виборність цих органів, їх підзвітність перед громадянами; гласність і врахування суспільної думки, постійне інформування громадян про прийняті рішення з найбільш важливих питань місцевого значення (як для органів місцевого управління, так і місцевого самоврядування); відповідальність органів місцевого управління та самоврядування за законність і обґрунтованість рішень, які приймаються. Статус органів місцевого самоврядування, визначається також принципом їх самостійності і незалежності в межах власної компетенції у вирішенні питань місцевого значення [7].

Для конкретизації статусу Рад визначальним є положення ст. 9 Закону «Про місцеве управління та самоуправління в Республіці Білорусь» про те, що: «Ради є представницькими державними органами», «Ради підзвітні в своїй діяльності громадянам, відповідальні перед ними» [7].

Рада обирається громадянами відповідної адміністративно-територіальної одиниці на основі загального, вільного, рівного та прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на чотири

роки. Чисельність апарата Ради визначається Президентом Республіки Білорусь [7]. Важливим питанням є визначення суб'єктів, які можуть ініціювати сесію Ради: депутати ради (не менше однієї третини); голови відповідного виконкому; громадяни, які мають виборче право та проживають на відповідній території (не менше ніж 10 відсотків) [7]. Крім того, органи територіального громадського самоврядування, місцеві зібрання та громадяни можуть вносити пропозиції щодо розгляду питань на сесії Ради [7].

До компетенції Ради з питань, які стосуються побудови взаємовідносин органів місцевого управління та самоуправління та їх відповідальності, віднесено наступне (ст. 17): призначення місцевих референдумів; вирішення питань дострокового припинення повноважень депутатів Ради; обрання та дострокове позбавлення повноважень голови Ради, його заступника (заступників); затвердження на посаді голови виконкому; заслуховування звітів голови Ради, органів Ради, обраних, призначених або затверджених головою Ради посадових осіб, звіти та іншу інформацію голови та інших посадових осіб відповідного виконкому з питань, віднесених до компетенції Ради; відміна невідповідних законодавству розпоряджень голови Ради та голови відповідного виконкому, рішень відповідного виконкому, рішень нижчестоящої Ради та розпорядження її голови; прийняття рішення про саморозпуск [7]. Що стосується останнього, то рішення про саморозпуск Ради приймається не менше ніж двома третинами голосів із числа обраних депутатів (ст. 13) [7].

Підстави та суб'єкти дострокового припинення повноважень (розпуску) ради можна поділити на три групи (ст. 24):

- рішення Ради Республіки Національних зборів Республіки Білорусь за систематичне (більше двох раз) чи грубе порушення вимог законодавства; якщо рада не менше трьох разів не може зібратися на сесію з причини неявки депутатів Ради без поважних причин; якщо Рада протягом двох місяців з дня скликання сесії Ради не створила свої органи;

- рішення самої Ради – у випадку саморозпуску;

- рішення вищестоящої Ради або Президентом Республіки Білорусь – у випадку зміни адміністративно-територіального устрою [7]. Тим самим можна відзначити таку характерну рису системи регулювання відповідальності рад за свою діяльність, як можливість здійснення втручання, дострокового припинення їх повноважень за рішеннями різних суб'єктів державної влади.

Особливості системи місцевого самоврядування знаходять відображення у визначенні статусу голови Ради. Основними положеннями щодо цього є: він керує діяльністю Ради, підзвітний Раді, яка його обрала; він є державним службовцем; його обирають із числа депутатів відповідної ради; кандидатури на посаду голови Ради обласного рівня вносяться депутатами відповідної Ради, кандидатури на посаду голови Ради базового рівня – депутатами відповідної Ради та головою вищестоящої Ради; такий же порядок внесення пропозиції про дострокове припинення його повноважень; голова Ради первинного рівня одночасно за посадою є головою відповідного виконкому; повноваження голови ради достроково припиняються з підстав та в порядку, визначеними законами Республіки Білорусь «Про статус депутата місцевої Ради депутатів» (від 27 березня 1992 р.) і «Про державну службу в Республіці Білорусь» (від 14 липня 2003 р.) [7].

Тим самим особливістю білоруського досвіду щодо регулювання статусу голови Ради є те, що: його обирають із числа депутатів відповідної ради, а не жителі відповідної адміністративно-територіальної одиниці; його діяльність регулюється законодавством про державну службу, оскільки він є державним службовцем та, водночас, нормами закону про статус депутата місцевої ради.

Стосовно відповідальності державного службовця зазначено, що він несе дисциплінарну, адміністративну, кримінальну та іншу відповідальність [6]. Відповідно, говорячи про відповідальність голови Ради, мова йде про його відносини як представника, перш за все, держави на місцях та громадянами відповідних адміністративно-територіальних одиниць. Головною

відмінністю від української практики є те, що в Україні розмежовано службу в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, влада цих органів розглядається як різні форми публічної влади, що визначає й побудову відносин їх відповідальності за свою діяльність перед громадянами.

Для розгляду відносин голови Ради з громадянами важливими є положення білоруського законодавства про те, що він має інформувати громадян про стан справ на відповідній території, тобто мова йде не про звітування, а лише про інформування (ст. 22). Доповідає він Раді про стан справ на відповідній території та іншим питанням, віднесеним до його компетенції, не рідше одного разу на рік надає звіт про свою діяльність [7]. Тим самим він є підзвітним і відповідальним, передусім, перед Радою, а не перед жителями відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Такий підхід відрізняється від української практики законодавчого регулювання питання підзвітності голови місцевої ради перед членами територіальної громади, за якою він має звітувати про свою діяльність перед територіальною громадою.

У базовому законі у сфері місцевого самоврядування Республіки Білорусь відповідальності безпосередньо присвячено статтю 64, в якій зазначено, що органи місцевого управління та самоврядування несуть відповідальність за законність своїх рішень. Шкода, спричинена ними, їхніми посадовими особами організаціям та громадянам у результаті неправомірних рішень, дій (бездіяльності), підлягає відшкодуванню відповідною адміністративно-територіальною одиницею в порядку, передбаченому цивільним законодавством [7].

Ключовою фігурою місцевого самоврядування є депутат місцевої Ради депутатів, який вільно обирається громадянами, які проживають на території, що входить у виборчий округ. Депутат Ради є представником, уповноваженим брати участь у здійсненні державної влади місцевою Радою депутатів, представляти своїх виборців в державних органах, інших організаціях, здійснювати інші повноваження, передбачені законодав-

ством. Строк його повноважень становить 4 роки [8].

До основних форм діяльності депутата Ради у виборчому окрузі віднесено: розгляд звернень громадян та юридичних осіб, особистий прийом громадян, їхніх представників та представників юридичних осіб; проведення зустріч з громадянами; участь в роботі комісії з громадського обговорення в області архітектурної, містобудівної, будівної діяльності; звіти перед виборцями [8].

Законодавством закріплено обов'язок депутата дотримуватися норм депутатської етики, передбачених регламентом Ради. Його повноваження зупиняються достроково за рішенням відповідної Ради. У переліку підстав дострокового припинення повноважень депутата Ради (й голови Ради також) передбачено можливість відклику депутата Ради [8]. Це свідчить про його імперативний мандат. Закріплення імперативного мандату знаходить відображення в положенні закону «Про статус депутата ради депутатів» (від 27 березня 1992 р. № 1547-XII) про те, що «за умов систематичної неучасті депутата Ради в роботі сесій Ради та засідань її органів, до складу яких він обраний або входить за посадою, без поважних причин або порушенні норм депутатської етики Рада інформує про це виборців відповідного виборчого округу» [8].

Необхідно зазначити, що практика запровадження імперативного мандату досить критично оцінюється в сучасних дослідженнях та експертних висновках як така, що обмежує розвиток демократичних засад представницької влади. Водночас вона є одним із засобів регулювання політичної відповідальності, зокрема, в деяких пострадянських країнах.

Положення про те, що «депутат Ради відповідальний перед виборцями та підзвітний їм», свідчить про його політичну відповідальність, яка реалізується на основі імперативного мандату. Стосовно регламентування процедури звітування важливою є деталізація таких питань її здійснення: обов'язковість періодично, але не рідше двох разів на рік звітувати перед виборцями про свою діяльність та хід виконання передвиборної програми,

про роботу Ради та її органів, до складу яких він обраний або входить за посадою; можливість заслуховування звіту депутата за письмовою вимогою групи виборців чисельністю, визначеною регламентом Ради, у цьому випадку голова Ради чи президія ради приймає міри з організації позачергового звіту депутата та не пізніше ніж за місяць до його проведення повідомляє депутата Ради про дату, час та місце звітування, про причини, які стали підставою для цього; звіти депутата Ради проводяться на скликаних із цією метою зборах виборців або їх делегатів; збори, на яких заслуховувався звіт, може прийняти рішення, яке містить пропозиції та зауваження депутату ради, які доводяться до відома громадян через ЗМІ або іншим шляхом [8]. Для створення умов проведення цієї процедури відповідний місцевий виконавчий та розпорядчий орган забезпечує приміщення для проведення зустрічі депутата Ради з громадянами, звіту перед виборцями, завчасно повідомляє їх про дату, час, місце проведення [8].

Отже, до позитивних аспектів визначення порядку звітування депутата Ради можна віднести досить чітко визначення цієї процедури. Однак необхідно зазначити, що акцент на звітуванні депутата Ради перед виборцями дещо звужує погляди на місцеву демократію, сучасний розвиток якої орієнтується на те, що депутати місцевих рад є представниками не лише виборців, а й всього населення відповідної території, на якій обрано того чи іншого депутата. Тобто на сучасному етапі електоральний чинник у побудові відносин політичної відповідальності є недостатнім для належного представництва інтересів місцевого населення. Забезпечення відповідальності виборних органів і осіб місцевого самоврядування перед населенням за результати своєї діяльності передбачає подальше урізноманітнення форм і засобів його впливу на владу з метою забезпечення належного представництва інтересів місцевого самоврядування та діяльності відповідно до очікувань громадян у сфері суспільно визнаних завдань розвитку відповідних територій.

Висновки і пропозиції. Таким чином, аналіз базового законодавчого акту

з питань місцевого самоврядування Білорусі свідчить, що принципи та визначення місцевого самоврядування несуть ознаки політичної відповідальності. Найбільший прояв ця відповідальність простежується в нормах, що регламентують статус депутатів місцевих Рад, що розкривається в закріпленні імперативного мандату та відповідної процедури їх звітування перед виборцями. Особливості регулювання відповідальності знаходять відображення в положеннях, що визначають статус голови Ради. Передусім, це стосується того, що законодавчо не закріплено його персональну відповідальність за свою діяльність перед територіальною громадою. Він є відповідальним перед Радою, звітує перед нею про свою діяльність, а громадян лише інформує про справи на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. За статусом він є державним службовцем, а випадки дострокового припинення його повноважень визначаються базовими законами про державну службу та про статус депутата місцевої Ради.

До основних суб'єктів місцевого самоврядування, які є відповідальними перед місцевим населенням за результати своєї діяльності, належать безпосередньо Ради, які розглядаються як представницькі державні органи. При цьому питання місцевого значення є сферою діяльності Рад та виконкомів, де ради є органами місцевого самоврядування, а виконкоми – місцевого управління. І перші, й другі розглядаються як органи державної влади. Дострокове припинення повноважень суб'єктів місцевого самоврядування розглядається таким чином: для Ради – це розпуск або саморозпуск; для депутата Ради – відклик депутата Ради; для голови ради – дострокове позбавлення повноважень. Специфіка регулювання відносин відповідальності за питання місцевого значення полягає в тому, що голова виконкому та голова місцевої адміністрації (суб'єкти місцевого управління) несуть персональну відповідальність за свою діяльність.

Таким чином, результати дослідження підтверджують висновок, що модель місцевого самоврядування визначає

особливості побудови політичної відповідальності, що знаходить вираження в переліку основних її суб'єктів, засобів забезпечення та, передусім, ролі, що відводиться місцевому населенню як джерелу влади місцевого самоврядування, його участі в процедурах звітування, відкликання.

Подальшого дослідження потребує досвід зарубіжних країн щодо регулювання політичної відповідальності в умовах дії вільного мандату депутатів місцевих рад.

Список використаної літератури:

1. Василевич Г.А. Конституционно-правовая ответственность – особый вид юридической ответственности в Республике Беларусь. *Выбранные научовыя працы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта: у 7 т. Т. 3. Юрыспрудэнцыя. Эканоміка. Міжнародныя адносіны*. 2001. С. 54–66. URL : https://law.bsu.by/index.php?option=com_content&view=article&id=5186&Itemid=7.
2. Каменский А.В. Политическая ответственность в случае насильственного и ненасильственного перехода власти. *Проблемный анализ и государственно-управленческое проектирование*. 2013. Вып. 3. С. 88–92. URL : [file:///D:/User1/Downloads/politicheskaya-otvetstvennost-v-sluchae-nasilstvennogo-i-nenasilstvennogo-perehoda-vlasti%20\(1\).pdf](file:///D:/User1/Downloads/politicheskaya-otvetstvennost-v-sluchae-nasilstvennogo-i-nenasilstvennogo-perehoda-vlasti%20(1).pdf).
3. Кобаса М. Местное самоуправление в Беларуси – как превратить миф в реальность. *Аналитический документ*. Минск. 2011. 29 с. URL : http://www.sympra-by.eu/sites/default/files/library/booklet_kobasa.pdf.
4. Мазоль О. Местное самоуправление в Республике Беларусь. *Центр BEROC Policy Paper Series*. 2015. № 22 Январь. URL : http://www.beroc.by/webroot/delivery/files/Mestnoje_samoupravlenije.pdf.
5. Местное самоуправление в Беларуси. *Материалы исследований ПОО «Фонд им. Льва Сапегі» в рамках программ Европы и Совета Европы* / М.В. Кобаса и др. – авторский коллектив экспертов Просветительского общественного объединения «Фонд им. Льва Сапегі». Минск. 2017. 124 с.
6. О местном управлении и самоуправлении в Республике Беларусь : Закон Республики Беларусь от 4 января 2010 г. № 108-З. URL : <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=H11000108>.
7. О статусе депутата местного Совета депутатов : Закон Республики Беларусь от 27 марта 1992 г. № 1547-XII. URL : <http://www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=v19201547>.
8. Плиско М.К. О правовых гарантиях участия граждан в реализации местного самоуправления. Минск. 2017. 61 с. URL : <http://sapieha.org/category/publications/>.
9. Подупейко А.А. Субъекты конституционно-правовой ответственности в законодательстве Республики Беларусь. *Вестник Академии МВД Республики Беларусь*. 2017. № 2(34). С. 147–151. URL : https://elib.amia.by/bitstream/docs/399/1/34_147.pdf.
10. Пособие для депутатов местных Советов депутатов Республики Беларусь / под общ. ред. М.В. Кобаса. Минск. 2010. 160 с. URL : <http://sapieha.org/category/publications>.
11. О государственной службе в Республике Беларусь : Закон Республики Беларусь от 14 июля 2003 г. № 204-З. URL : <http://www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=H10300204>.
12. Пугачев А.Н. Конституционно-правовая ответственность в механизме охраны Основного Закона. *Вестник Полоцкого государственного университета. Серия D. Экономические и юридические науки. Конституционное и административное право*. 2009. № 4. С. 105–111. URL : http://elib.psu.by:8080/bitstream/123456789/2389/1/Pugachev_2009-4-p105.pdf.
13. Responsabilité politique. *Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales*. URL : <http://www.cnrtl.fr/definition/responsabilite%C3%A9>.

Tarasenko T. Particularities of the political responsibility in the local self-government system of the Republic of Belarus

The experience of the Republic of Belarus has been disclosed with regard to regulating the political responsibility in the local self-government system, which is based on the statecraft theory of origin of this form of public power. The political responsibility in this area is considered as the responsibility for exercising authoritative powers, which entities of power relations received from the territorial community. The differences in the responsibility

relationship building between the Ukrainian and Belarusian practices have been revealed owing to the particularities of the construction of the local self-government systems. Thus, according to the Belarusian model of the territorial power organization, the resolution of local issues is entrusted to the Councils (local self-government bodies and representational state authorities), as well as executive committees (local government bodies). The Head of the Council is responsible to the Council, reports to it on his activities, and citizens are informed by him only about affairs on the territory of the respective administrative-territorial unit. The particularity of the status of the Council's Head is conditioned by the fact that he is elected from among the deputies of the Council; he is a public servant and his activities are governed by the legislation on civil service and status of a deputy of the local council. The lack of the legislative separation of the service issues in the state government authorities and local self-government bodies points to the consideration of the local-self government as a continuation of the local governmental power. It has been confirmed that the principles and definitions of the concept of the local self-government in the framework law within the sphere of the local self-government of Belarus contain the features of the political responsibility. The greatest expression of this is in the regulation of the status of local councils' deputies on the basis of securing the imperative mandate and its corresponding procedure for their reporting to voters. The conclusion has been confirmed with regard to the fact that the model of the local self-government system determines the specifics of the political responsibility building, which translates into the list of its main entities, means of securing and, first of all, the role allotted to the local population, as a source of the local self-government power, its participation in reporting and revocation procedures.

Key words: *responsibility, political responsibility, public administration, local self-government, local self-government bodies.*